

برجی صابی

برجی صابی

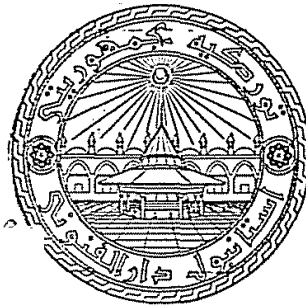
دار الفنون

الشیخ الفاضل ابوالحسن علی بن محمد عسکری

تاریخی ، اجتماعی ، دینی ، فلسفی

تشرین نانی - ۱۹۲۵

شہزادہ ہاشمی - اوقاف مطبعہ سی

۱۳۴۱

معاصر فیلسوفلره کوره علم و دین

مقدمه

انتباه دورندن اعتباراً انسانیتک تنقید قدرتی آرتدجه اسکیدن حقیقی مناقشه ایدیه میه جک ظن ایدیلن بوتون عقیده لر، بوتون ایمان موضوعاری، بوتون قیمت حکملری اوزرنده کی فلسفی تفکرات زیاده لشدی . علملرک انکشافیه حاصل اولان تنقید جرأتی اون سکزنجی و اون دو قونجی عصر لرده قیمتی آراشدر یلامش هیسج بر مؤسسه بیرا قادی . تنقید قدرتیله دینی اعتقادلر ضعیفله دجه فیلسوفلرک دین مسئله سی اوزرنده کی اشتغاللری آرتدی . اون سکزنجی عصرده اولدینی کی اون دو قونجی عصرده ده فیلسوفلرک باشلیجه اشتغال ایتدکلری مسئله لر دن بری دینک موقعی ، بالخاصه مثبت علوم مواجهه سنده دینک قیمتیدر .

بوصوک مسئله بالخاصه درت عصر دن بری مثبت علم ایله تربیه ایدیلن ذهن بشرک دینه ، ایمان دینی به ناصل بر قیمت ویره بیلیر ؟ سؤالنه جواب آرامغه معطوفدر . علمی ذهنیت مواجهه سنده دینی ذهنیتک تقبیر آخرله دینک قیمتی آراشدر مرق معاصر فلسفه نك اك مهم مشغله سندن بریدر .

أمیل بوتور و معاصر فیلسوفلرک بومسئله حقتنده کی افکارینی « Science et religion » اسمنده کی قیمتلی کتابنده طویللامش وصوکننده کنندی نقطه نظرنی علاوه ایلشدر . بوکتابی - بر مترجمک اتباعه مجبور اولدینی صداقتله کنیدی مکلف کورمه مک اوزره - مأخذ اتخاذ ایدره ک دین ایله علمک مناسبتی حقتنده معاصر فیلسوفلرک فکرلرینی نقل ایدره جکم ،

انتباه دورنده اوره دو قونجی عصر اتمانه قدر

علم و دینه مقننه فلسفی تفکرات

راسیونالیزمه کوره علم و دین

انتباه دورینک وصفلرندن بری بشریتک قدیم مدنیتلری ، اسکی یونان و رومامدینیتی خاطرلامایی ، بومدنیتلرک یوکسک صنعت و فکر اثرلرینی تدقیق ایتک عشقنی دویمایی

سایه سنده علم و فلسفه نك، برکله ایله ذهن بشرک معین دستورلر شکانه کیره ن دینی سلطه دن قورتولماسیدر . بوسلطنه نك ماهیتی نه ایدی وخرستیانلق عالنده بوسلطنه ناصل تأسس ایتدی ؟ بوسؤلره جواب ویره بیلیمک ایچون خرسیتیانلغک خلف اولدینی اسکی یونان عالنده دین ایله علم و فلسفه نك مناسبتلرینی خاطرلامق لازمدر .

اسکی یونانستانده دینی اعتقاد معین بر رهبان صنفی النده معین برشکل آتش دکلدی . هرکس طرفندن اینانیلما سی مجبوری عقیده لر طویلانیلما مشدی . هرکسک یا مقوله ، کلف اولدینی شی بر طاقم خارجی اعمال ، عبادات ، مراسمدی ، بونلرده وطنداشک حیات عمومی سی ایچنه کیرمشدی . اعتقاد لر قسماً عومر و هه زی بودک طویلادینی - اطیرک ایچنده ایدی . حد ذاتنده صنعتکار اولان یونان دهاسی بوسا طیری او قدر متلون ، او قدر متحول ، بر برینه او قدر متضاد بر حاده وجوده کتیرمشدی که بونلر فلسفی تفکرات اوزرینه حاکم اولاجق یرده بالعکس ذهنی تبه ایلیه جک ، دوشوندیره جک ماهیتده اولدی . اونک ایچوندرکه قسماً یونان عقائدی ، یونان اساطیری ، یونان فلسفه سنک والدیدر .

فقط فلسفه کندینی بسله یین اساطیری ، دینی اعتقادی قیصه بر زمانده نفی وانکاره دوغرو کتدی . قسه نوفان « انساندرکه الهلری خلق ایتدی ، چونکه الهلر انسانک سیاسی ، انسانک تحساتی ولساتی طاشیر . اگر او کوزلر تصویر ایتکی بیلسه لر دی الهلرینی او کوز شکانه قویارلردی . هه زی بود ، عومر الهلره انسان ایچون جرم و عیب ده نیلن نه قدر اوصاف وار ایسه اونلری اسناد ایتدیلر » ده بوردی . آناقساغور خلقک الله عد ایتدیکی اجرامی طاش نوعندن متشبه بر کتله تاقی ایله بوردی . سوفیستلر خلقک اعتقاداتنه قارشنی تماماً لاقید ایدیلر . پروتاغوراس درس لر نده بن « الهلر وار میدر ، یوقیدر بونلری آرایاجق دکلم ، بر چوق اسباب بالخاصه عمر بشرک قیصه نی ، موضوعک چوق مظلوم اولماسی نی بوکی تحریاته قویولقدن منع ایدر » دیبور .

ایشته یونان فلسفه سی خلقک اعتقادینه تماس ایتدکجه یا اوکا اعتراض ایدرک ، یا خود لاقید قالارق انکشافه باشلادی . عقیده لر ده کی داغینیقاق ، الهلری مختلف قالیلره صوقعه مساعد سیال بر صنعت دهاسی ، نهایت بونلری محافظه یه مأمور دینه بیله جک رهبانی بر صنفک اولماسی فلسفه نك اسکی یونانستانده حر بر حاده تکاملنه یاردیم ایله بوردی .

فلسفه نك تکاملی ذهن و عقلک انکشافی ایدی . بوانکشاف ایلرله دکه متفکرلرک

مکوناتک و انسانی اداره ایدن مبدأک « عقل » اولدیغنی اثبات و تأییده تمایل ایللری طبیعی ایدی ، بشرک قارشینسندہ عمومی ودائی تحول ایچنده بولونان ، هیچ اولمازسه بر طاقم واقعاتی کور بر ضرورت ، هر نوع هدفه قارشی لاقید بر تصادف اثری کبی کورولان بر عالم واردی . فیلسوفلر ایلك نظرده قاریشیق و هدفسز کورولان مکونات ایچنده بر معین نظامی ، بر غایه و حکمتی ، بر شعوری ایجاب ایدن عقلک حاکم اولدیغنی اثباته چالیشدیلر .

عالمده کی ماده می ترتیب ایدن ، بر غایه توجیه ایله « عقل » ک بو حاکم وظیفه سی ناصیل میدانہ قویمالیدی ؟ بونک ایچون اوکلرنده اک مهم نمونه صنعتکارلر ، بالخاصه اسکی یونانس ناندہ اوقدر کوزل بر طرزده انکشاف ایدن هیکلتراشی واردی . صنعتکار ، هیکلتراش غیرمتجانس بر ماده ، طاشه ، چاموره حاکم اولارق اوکا معین بر فکری افاده ایده جک بر صورت ویریوردی . بونی ناصل یاپدیوردی ؟ صنعتکارک استعمال ایتدیکی ماده نک کنندیه کوره بر شکلی ، بر قانونی واردر . بو شکل ایلك نظرده صنعتکارک او ماده ایله افاده ایله مک ایسته دیکی فکرله هیچ علاقه دار اولمادینی کورولور . بالعکس غیرمتجانس و جامد ماده صنعتکارک افاده ایلك ایسته دیکی فکره مقاومت بیله ایده بیلیر . بونکله برار صنعتکار بو جامد اشیا به حاکم اولور ، اونی افاده ایده جکی شکله صوقار و اوقت صنعتکارک فکرله هیچ علاقه دار کورم دیکمز جامد اشیا بزه کنندیه ایچون تعین ایدن هدفه ازلدن هفتون ایمش کبی کوزو کور . مثلا صنعتکار مرمری آلیر ، اونی « آپولون » صورته صوقار و بوندن آکلاشیلیر که طاش بونله بر شکل ، بر صورت اکتسابه مستعددی . بناء علیه صنعتکارک تأثیری ساده جه ماده ده بالقوه موجود اولان استعدادی ، قدرتی سر بست بیر اققدن عبارت قالدی .

صنعتکار ایله ماده آراسنده کی بومناسبتی هر شیئی تنظیم استعدادنده بولونان عقل ایله جامد ماده به تطبیق ایده مزیمی بز ؟ افلاطونه ، و بالخاصه آریستویه کوره ماده اشیا ده هدف و ارتباط کورمک ایسته ن عقله تضاد حالنده دکلدیر . عقلک و ماده نک ماهیتی لایقیه تعمیق ایدیلنجه بونلرک آیری آیری اولمادیغنی ، بالعکس عقلک ایسته دیکی غایه نک ماده ده هیچ اولمازسه بالقوه موجودیتی کورولور . آریستویه کوره غیرمعین ، و بر غایه به غیر متوجه کبی کورولان ماده نک ده بر صورتی ، بر هدفی واردر . بناء علیه هر ماده بالقوه بر غایه به متوجه در ، تعبیر آخرله بالقوه بر صورتدر . شو حلاله ماده ایچنده بالذات عقل مؤثر در ، اکر عقل

اولمسه مادهده بر صورت ، ارتباط ، غایه موجود اولماز ، بناء علیه عالم شیمیدیکی حالنده بولوناماز ، « قاتوس » حالنه کیرهردی . واقعا عمومیتله طبیعته ، حیاته باقدیغمز وقت تصادف و طالعک هر نوع هدفدن عاری اولدیغنی کورویور ، بشرک سفالت واضطرابلری قارشیدنده متأثر اولویوروز . بونده بر درجه یه قدر حقلی بز . فقط اشیاده کورولن بو ظاهری عدم انتظام عالمک یالکنز برجهه سیدر : کیم مکوناته عقل و فلسفه کوزیله باقارسه بوتون بونلرک سیدلریخی بولور ، بو عدم انتظام کی کورولن حاللرک بر ترتیب و نظام اثری اولدیغنی آکلاره .

طبیعی تنظیم ایدن قوت « عقل » اولونجه و طبیعت آنجق بو سایهده قابل ایضاح عد ایدیلنجه خلقک ایناندینی بول بول النهاره لایق اک مهم وصف « عقل » اولماسی لازم کلزمی ؟ عقلک طبیعت اوررنده کی بوجا کیمیتی آریستو « بوتون طبیعت عقله معلقدر ، فقط طبیعت ، بوتون قوت و واقعه لریله ، عقلک کعبنه و ارماز » سوزلریله اعلان ایدیورددی . عقلک قدرتی بوموقمه اصعادتدکن صوکر ا اوکا « الله » دیمک ایچون اونک آز چوق مستقل اولدیغنی اثبات کافی کله جکدی . ایشته آریستو بذاته فکرتک Pensé en soi ، عقل اکملک وارلغنی قبول ایلدی ، اوکا « الله » دیدی .

کورولویورکه یونان فیلسوفلری خلق اعتقاداتنک ، اساطیرده کی النهارک معقول اولمادیغنی کوره رک بدایه عقل نامنه اونلری انکار ایتشدی . صوکر اکال دورنده عقلی الله اولارق تأسیس و قبول ایلدی ، بوسورتله یونان فلسفه سی طبیعت حقدنه کی علمه مستند دوغری بر دین وجوده کتیرمک ایچون خلقک قاریشیق اعتقاداتی انکار ایتش اولویورددی .

واقعا عقلدن . عقل اکملدن عبارت اولان بو الله موسویلک و خرسیتانلغک ، اسلامیتک قبول ایتدیکی طرزده « خالق کل » دکلدی . فقط مجرد بر مفهوم بر استدلال محضده دکلدی . بالعکس طبیعتک جا کیمی ، اشیا یی اداره ایله یین بر حکمداردی . خلقک النهارک الهی اولارق قبول ایلدیکی ژوپتتهر اسمی آنجق اوکا عائد اولابیلیردی ؛ اک اوافق شیدن ، اک بویوکنه قدر بر نظامه تابع قیلان او ایدی ، آهنکسز اولان اشیاده آهنک وجوده کتیره ن بو عقل کل ، بوقانون کلی ایدی . فانی انسانلر ایچون ابدیاً تقدیسه لایق آنجق عالمی اداره ایدن قانون کلی اولابیلیردی .

ایشته اسکی یونانستانده فلسفه نک اککاه کلدیکی دورده فلسفی دینک اساسی بو ایدی ، بوفلسفی دین ، دها دوغرویسی فیلسوفلرک دینی قناعتی خلق اعتقادیه تألیف اولوناماز میدی ؟

خلقك اعتقادی خیال محصولی، قاریشیق السهرلدن عبارتدی. بواساطیره الهی بوصولته تلتی ایله بن فیلسوفلر قیمت ویره بیلیرمیدی؟ فیلسوفلر تألیف ایدیله من کجی کورولن فلسفی دین ایله خلق اعتقادی آراسنده بر مناسبت بولمغه چالیشدیله .

خلق کوا کجی، اجراحی الوهیشدیرییور، اونلری بر الله تلتی ایله یورلردی. فقط بو اجرام حرکاتنده کی نام بر انتظام ایله قانون کلینک، باشقه تعبیرله عقلک، بناء علیه اللهک بر تجلیسی عد ایدیله من میدی؟ بو تقدیره کوا که الهی بر صفت عطف ایله مک بستیون قیمتسز دینه بیلیرمیدی؟ خلق السهرلی وانسانلری اداره ایله بن بر حکمدار کجی ژوپتهری تقدیس ایله یورلردی. فقط بو اعتقاد کائناتک بوتون اقسامک یکدیگرینه مرتبط اولدیغی، طامک جزء لرینک مشترک بروحه، بر عقله، بر مدیره مالک تک بر عضو بولوندیغی حسنه مستند دکلی؟

خلاصه خلق اعتقادنده عقلک ده افاده سی واردر، حقیقی الله اولان عقل، انسان ایچون غیر قابل وصول دکدر، بالعکس انسان اوکا اشتراک ایدر، خلق اعتقادی عالمی اداره ایدن قانون کلی ایله علاقه داردر. بناء علیه فلسفه نك وظیفه سی عقل کلی ایله بو مقول اعتقادات آراسنده کی مناسبتی بولق بوو اعتقادلرده، مذهب لرده کوروله جک حقیقتلری ادامه ایتمکدر.

ایشته بو ملاحظاته در که اسکی یونانستانده یاواش یاواش فلسفه ایله دین تألیف ایدیله که باشلاندى. افلاطون و آریستوسمانک و اجرامک الوهیتی حقنده کی اعتقادلری - یوقا بدم سویلدی کمز سبیره استناداً - حسن تلتی ایدیور، اساطیره فلسفی تفکراتک ایزلریجی آریوردی.

*
*
*

خرستیانلق اعتقادی اسکی یونانستانک بوفلسفی تفکراتی سیلدی. بر کره خرستیانلق قبول ایتمکی الله نامتهای قدرت و محبه مستنددی. اسکی یونانستان نه الهده مادهی یوقدن وار ایدن بر قوت کورویور، نه بویه نامتهای بر «محبه» اعتماد ایدیوردی. اسکی یونانستان فیلسوفلرینک نظرنده الله عالمده کی وحدتک مکمل بر افاده سی ایدی، اونک وجودی بو آهنگه، بو وحدته مستنددی. حالبوکه خرستیانلقده الله عالمده کی آهنگ و اطرادک افاده سی دکلدی. او، اشیا نك فوقده و اونک خارجنده مطلق بر وجوددی. اللهک وارانلی بو عالمده کی مشاهداته استناد ایتمه یوردی، او عالمن تماماً مستقل، حاکم

وقادر بر وجود حقیقی ایدی . عالم الهک یوقدن بالاراده خلق ایلهدیکی بر اثر ، اونک یوقدن وار ایتدیکی . نمونه ایدی ، یوقسه عالمده کی کال و آهنکدن استنتاج ایدیش بر نمونه ا کملیت دکلدی . بناء علیه خرسیتیانلق ایلک وضع ایدیلدیکی شکلده هیچ طبیعتله علاقه دار اولمایه رق نظربنی یالکنز اللهه توجیه ایلکی آمردی . اونک ایچون مادی عالمه علاقه دار دکلدی . عیسی « سز اول امرده سلطنت الهیه بی آرایکنز ، دیگر شیر بوتجوری به ضمیمه سزه ظاهر اولاجقدر » ده بوردی .

طبیعتی بر طرفه بیراقرق یالکنز کوزینی اشیانک فوقنده و خارچنده اللهه دیکن خرسیتیانلق بو وجدی حالحه دوام ایده مزدی . مادام که عالمه انتشار ایده چکدی ، او حالحه انتشار ایده چکی محیط مادی شرائطی ، مؤسسسات و عاداتی نظره آلماسی ضروری ایدی . خرسیتیانلق یاییلا بیلیمک ایچون انتشار ایده چکی محیطده کی انسانلرک لساننه ، تفکر طرزینه انطباق ایلسی لازمدی .

عیسانک مذهبک انتشار ایده چکی یرلرده عقلی و علمی تفکرات یونان فلسفه سنه مستنددی . بناء علیه قارشیسنده یونان تفکراتی بولدی . کندندن آری اولان بوتفکرله قارشیلشاماسی خرسیتیانلغه کندینی دیگر مذهبلردن ، دیگر مسسکلردن آیران وصف خصوصی حقنده ده تام بر شعوره مالک اولمق فرصتی ویردی . هر مذهب آنجق کندینه مغایر اولان بر مذهب قارشیسنده خصوصیتنی دو یاره ، نته کیم بر یرده شعور واقع اولایلمک ایچون تحول و تضاد لازمدر . خرسیتیانلق کندی خصوصی رؤیتنی یونان اعتقادیه قارشیلانلشجه آکلادی . یونان فلسفه سی الهی قانون کلی به مرادف عد ایدبور ، بناء علیه الهی بیلیمک ایچون عقل طبیعی بی کافی کورویور ، عالمی بذاته آهنکه وعدالته متوجه عد ایله یوردی . بو مسسک قارشیسنده خرسیتیانلق کندی اساسلرینی ده و ضوحله تبیلر ایتدیردی . دین ایچون عقل طبیعی بی کافی کورهن یونان فلسفه سنه قارشی ایمانک اساسی اولمق اوزره فوق الطبیعی و حیک لزومنی مدافعه ایله یوردی . یونان فلسفه سی هیچ اولمازسه کال دوره سنده طبیعتک آهنکه وانسانیتک فطره عدالته منجذب اولدیغنی قبول ایلر کن خرسیتیانلق هدایتبه مظهر اولمایان طبیعی انسانک سفالت و فسادی حقنده درین تحسسانی وانسانلری قورتارمق ایچون انسان اولان رحیم الهک وارلنی قناعتنی اورتایه قویویوردی . یونان فلسفه سنه صادق بولونانلر بولنری ، بو اعتقاداتی غیر معقول عد ایده رکن خرسیتیان مؤلفلر بو اتهامی رد ایله یور ، خرسیتیان اعتقادینک معقولیتنی ایلری به سور یورلردی .

خرستیانلق اعتقادی معقول اولایلیرمیدی؟ تعبیر آخرله ذهنی تطمین ایده بیلیرمیدی؟
 خرستیانلق مادام که بشری حیاته حاکم اولوق ایسته یوردی ، او حالده اراده وحسی تطمین
 ایتدیکی کبی ذهنلر ایچونده مسالم بولونمالیدی . اوزمان ذهنی تطمین ایده جک قوت ،
 وضوحیله ، منطقی قدرتیله آنجق یونان فلسفه سینده بولونابیلیردی . ایمانی ذهن ایچونده
 مسالم بر حاله قویق ایچون خرستیانلقه بو یونان فلسفه سنی ضم وعلاوه لازمدی . بر
 حقیقت دیگر بر حقیقته متضاد اولامازدی؛ ایمان ایله اینانیدیغمز الیهی حقیقتلر ذهناً تسلیم
 ایلدیکنز منطقی حقایقه مخالف بولونامازدی . وحی ده ، طبیعی عقل ده اللهنددی . بناء علیه
 دوغری بر فلسفه و حقیقی دین بر ایدی .

ایشته بو قناعتدرکه اسقولاستیسینزم ده میان دوشونجه یه یول آچدی . مع منافیه دینه
 یونان فلسفه سنک بو بسیط علاوه سنی اورتیه قویق کافی دکلدی . فلسفه ایله الیهاتیک
 هر ایکینده حقیقته مستنددی . آنجق بونلرک هر برینک موضوعنی آیرمالیدی . فلسفه
 آنجق خالقلق اثری اولان بو عالی بزه طائیدیریردی . الیهاتیک صفات و ماهیتی الیهات
 عائددی . بو صورتله فلسفه و بناء علیه علم ایله ایمان وارلقی ، حقیقی آرالرنده تقسیم
 ایتمشلردی . سیاسی ساحه ده نفوذ و اقتداری حکمدارلرله ، روما مقدس ایمراطوریه یه پابالغک
 تقسیم ایتدکلری کبی . فلسفه مخلوقانک عالمی ، الیهات خالقلق علمی ایدی ؛ حکمدار جسمانی
 قوتک ، پابالقی روحانی قدرتک حاکی اولدقلری کبی . آنجق بونلر مساوی ماهیتده و مساوی
 قدرته دکلدیلر . فلسفه و عام ایله الیهاتیک مرتبه و مزیتلری آیری ایدی . اوصورتله که
 فلسفه مزیت کندی فوقنده اولان الیهاتیک تابع اولمالیدی ، فلسفی حقیقتلرک وجودینی
 تأمین ایدن الیهاتیک ، چونکه الله و اونک هدایتدرکه طبیعت و عقلک قدرتی تحقق
 ایتدیریر اونک ایچون فلسفه دوغری اولابیلیمک ایچون الیهاتیک مقدماتی اثبات ایلیدی .
 فلسفه ایله الیهاتیک آراسینده بو شرائطله وجوده کلن ائتلاف بالطبع ایکینسنکده
 یکدیگرینه انطباقنی استلزام ایله یوردی . بونک ایچوندرکه یونان فلسفه سیندن بالخاصه
 الیهاتیک استفاده ایده جکی قسم انکشاف ایتدی . مثلاً اریستونک وجوده و ارالغه بناء علیه
 اونتولوژی یه متعلق فکرلرینه اهمیت ویریلدی . بو صورتله عقلی بر الیهاتیک تأسیس
 ایدیله بیله جکی ظن ایدیلدی . دیگر جهتدن آریستو منطقندن الیهاتیک ایچون استفاده
 ایدیله جک نقطه لر آراندی ، اوندن بالخاصه بر فکرک صرف شکلاً معقولیتنه عائد نظریه لر
 آیلندی و بو منطق تماماً صوری بر شیکله صوقولدی و اونکله اکتفا ایدیلدی . حالبوکه

آریستو منطقی وضع ایلرکن تجربه ایله علاقه:ن تماماً محروم بو درجه صوری بر شکل قصد ایله مشدی .

دیگر جهندن الهیات یونان فلسفه سندن او کره نیان بعضی قاعده لردن استفاده ایله یوردی . اینجیلده تعریفلر ، قیاسلر آینه آینامش اولان عقیده لرك منطق قاعده سنه کوره معقولیتی تأمین ایچون لازم کان شرائط تأمین ایدیلیور و اعتقادات معین تعریفلر ایچینه آلیدیور . برطایم قیاسلره ربط ایدیلیور ، اعتقادات مجرد و قطعی مفهولر ایچنه صوقولویوردی .

ایشته قرون وسطاده خرستیانلق عالنده ذهن بو صورته تطمین ایذیک ایسته ندی ، الهیاته یونان فلسفه سندن استعاره ایذیلن کسوه کیدیریلنجه ذهن ایچون مسلم اولاجنی ظن ایذیلدی . فقط بو کسوه ایمان ایچون یاپیلدش دکلدی . اساس ایله اباس آراسنده کی آهنگمزلك کونک برنده البته میدانه چیقاجقدی .

ذاتاً بالذات قرون وسطا تحول و انقلاب رشیمنی طاشیوردی . اسقولاستیسیم زماننده دینی هر نوع شکل منطقی خارجنده دوشونن ، الهیاته یونان فلسفه سندن بکن جدله مقابل ایمان و محبتی ، نظری علمه مقابل زهدی ایلیزی به سوردهن متصوفلر Mystiques زهره سی دینه ایره نی کیدیریلن بو کسوه دن عاری بر خرستیانلنی التزام ایله یورلردی . دیگر طرفدن فلسفی تفکرات ده الهیاته تابع قیلنق یوزندن هر تورلو انکشافک او کنه کچیلدیکنی حس ایله یوردی . فلسفه یه الهیات الهی اثباتک ، خلقک ، بشای روحک ... الخ امکانی اورنایه قویمق و طیفه سنی تحمیل ایلمشدی . عجیباً تفکرات حر بیزاقیلاجق اولورسه الهیاتک ارزو ایتدیکی نتیجه یه واریلیرمیدی ؟ دیگر جهندن اولاً عقیده نی وضع و اونک حقیقتنی قبول ایتک ، صوکر ا اونک لهنده برهان بولمغه چالشمق فلسفی تفکراتک ماهیتنه توافق ایده بیلیرمیدی ؟

*
* *

خلاصه ذاتاً قرون وسطا اسقولاستیسیمک انحلالی اسبانی طاشیوردی . برطاقم خارجی سبیلر انضمام ایذینجه بو انحلال تماماً واقع اولدی و بوندن « انتباه » دیدیکمز رنه سانس دوغدی .

رنه سانس ذاتاً قرون وسطاده ایچین ایچین یاشایان تمایلاتک انکشافه میدان ویردی . بر کره دینی باطنی حیاتدن عبارت عدایده ن ، روحک الهیه دوغریدن دوغری به مناسبتده

بولوناجنی قبول ایله یین خرستیان متصوفلرینک ایمانی فردی و شخصی تجربه استناد ایتملی لزومه دائر تلقینلری « رد فورم » ایله اک مهم ثمره سنی ویرمشدی . بو صورتله خرستیانلق اسقولاستیسیزمک و پالانگک حبس ایتمدیکی چرچبوه ایچندن چیقمش، ماضیده کی صاف حالنه ارجاع ایدیلمک ایستتمشدی .

دیگر جهندن فلسفه السهبانله ارتباطی قطع ایتمش ایدی . فلسفی تفکرات کاه افلاطونه ، کاه او صیرالرده طانیلمعه باشلانان حقیقی آریستویه ، کاه آپیکوره ، یا خود اسکی یونانستانک دیگر مسلکله رینه استناداً هم السهبانله ، هم قرون وسطانک آریستوسیه علاقه سنی قطع ایتمدی . نبقولا دو کوزانک ، جوردانوبرونونک ، طوماسو قامپنه لالانک اثرلری بوانقطاعی قطعی اولارق اورنایه قویوبوردی .

دیگر جهندن یه بوزماده مثبت علم تأسس ایدیور و سربست اولارق انکشافه باشلابوردی . قرون وسطاه الله طرفندن اداره ایملان مخلوقانک طبیعی جریاننه مداخله ایتمک قالمق ، کندیلمکدن حاصل اولمایان بر شیئی استحصال ایلمک آنجق ارواح خبیثه نک ، شیطانک ادعای اولابیلوردی . نته کیم اشیادن آتون یا بمق ایستین الکیما کرلر سحر باز لرله قاریشدریلوبوردی . حالبوکه یکی تأسس ایدن علم طبیعی قوتلره حاکم اولوق ، اونلری استعمال ایلمک ، اونلردن نافع اثر خلق و ابداع ایتمک غایه سنه متوجهدی . طبیعت اوزرنده انسانک حاکمیتنی تأمین ایده جک بر « علم » لغینی قرون وسطاه هیچ یوقدی ، واعتقاد علم اوزرنده نافذ اولدجه تأسسنه امکان ده یوقدی .

*

اتباه دیدیکمز بوانقلاب دوری قرون وسطانک فلسفه ایله دینک مناسبی حقننده کی تلقینی بیقدی . اونک رینه اسکی یونانستانک مختلف تلقیلری ، تجربه نک حصوله کتیردیکی کشفیات ، مثبت علمک استهداف ایلمسی ایجاب ایدن هدف هپ بردن میدان آلدی . شوقدرکه بشریتک قاراندینی فیکری حریتک برانظام ایچنه صوتولما سی ایجاب ایدیوردی . بهیقینک ودر قارتک فلسفه لری بو نظامی تأسسه معطوفدی . فی الحقیقه مثبت علمک اساسلری لئونار دووینچی طرفندن واضحاً دوشونو باش و غالیله طرفندن صورت قطعیه ده تأسس ایدیلمشدی . غالیله رفاص قانونیلرینک کشفیه کوسترمشدی که طبیعی حادثه لری یکدیگریه ربط ایده رک ایضاح ایتمک قابلدی . بناء علیه طبیعی علت اولان مقدم حادثه خارجنده هر هانکی بر قوتک مداخله سنه لزوم یوقدی . بو صورتله بو کون قبول ایتمدیکمز

شکلده « طبیعی قانون » فکری واضحاً اورتایه قونمشدی . یکی تأسس ایدن عامک تجربه و ریاضیه مستند اولدیغی کورن برچوق متفکرلر ، مثلاً غاسه ندی عالمک ماهیتنی بیکور کی آتوملردن مرکب کورمکده و مکونات آتوملرک تحولاتیه ایضاح ایدیه بیله جکسه فظراً خرسیمانلک قبول ایتدیکی اعتقاداته ، طبیعت فوقنده قوتلره بر ویرمکه امکان اولمادیغنه قانع اولویورلردی . بو صورتله یکی علومک تأسسی ناتورالیزمه والحاده یول آچمشدی .

دیگر جهتدن دینی اعتقادات آغیر نجر به لر کچیرمکه برابر حیاتیته محافظه ایلویوردی . کبرک قولیکرک ، کرک پروتستانلرک ، روحلرنده دینی ایمان او قدر قوتله یاشایوردی که بویوزدن فرد حربه آتیلغنی ، الم و عذاب چکمکی سوه سوه کوزه آلا بیلویوردی . شو حالده اعتقاد ذهنک بسط بر اعتیادندن عبارت عدایده مزدی ، بالعکس بشرک صمیمی بر قناعتی اولارق تبارز ایدیوردی . وجدانلر اوزرنده مؤثر اولان بوا یکی قوتک ، یعنی علم ایله دینک یکدیگریله مناسیتی نه اولابیلیردی؟ علم طبیعی قانونلر بونقی استهذف ایدره ، دین ایسه مافوق الطبیعی بر قدرته اینانغنی استلزام ایله یوردی . تماماً یکدیگرینه ضد ایکی آیری مبدئه استناد ایدره کورونن علم ایله دینک تألیفنه هیچ بر امکان یوقنی ؟ ایشته ده قازت بو مسئله یی حله چالیشدی . اورتایه قویدینی فکر برچوق زمان مفکرلری اطمین ایده بیلدی .

ده قازت اساس اعتباریه دین و علمک متقابلاً مستقل اولدیغی قبول ایدیوردی . علمک کندینه خاص بر ساحه سی وار ، بو ساحه طبیعتدر ، کندینه مخصوص موضوعی وار ، بو موضوع طبیعی قوتلره تصرفدر . واسطه سی ده تجربه و ریاضیه در . دینک ساحه سی ایسه روحک بو عالم مادی فوقنده کی مقدار ایدر . علم تجربیه و ریاضیه مستند اولدیغی حالده دین بر طاقم اعتقاداته مستنددر . ساحه لری ، موضوعلری ، اصوللری آیری اولدیغی ایچون علم ایله دین یکدیگرندن تامایله آیریدر . هر ایکسی کندی ساحه لرنده طبیعی بر صورتده انکشاف ایدلیدیکی حالده یکدیگرینه حائل اولامازلر . چونکه موضوعلری بر بردن تماماً آیریدر . آرتیق قرون وسطاده اولدیغی کی نهایتک فلسفه یه ، چیقاراجنی نتیجه یی تعیین اتمک کی ، تحکم ایله جکی بر زمان کله ملیدر . خلاصه دین و عام تماماً بر بردن مستقلدر .

فقط بو استقلالدن ذهن بشرک یکدیگرینه تماماً یابانجی ایکی نوع حقیقت قبول ایله جکی مناسی چیقاریلاملیدر . فلسفی ذهنیت تماماً حقیقتلر آراسنده ارتباط آرار . بناء علیه

یکدیگر ندن آری ایکی زمره حقیقی بر برینه ربط ایتمک سزین اطمین ایدیش اولماز .
ذاتاً ده قارت فلسفه سی بالخاصه یکدیگرینه ارجاع ایدیه مین متنوع اشیا آراسنده رابطه
بولق اساسنه مستند دکلې ؟

ده قارت «دوشونویورم بناء وارم» دستوریله اسقولاستیکلرک هیچ یلمدیکی یکی بر ترکیب
طرزی اورته یه قوم شدی . اسقولاستیکلر ایکی حکم آراسنده کی ضروری ارتباطک آنجق «قیاس»
ایله ممکن اولدیغنه قاعدیلر . حالوکه «دوشونویورم، بناء علیه وارم» دستورنده «دوشونجه»
ایله «وارلق» آراسنده ضروری بر «ربط» وار . فقط بر قیاس نتیجه سی دکل . بالعکس
بو قضیه بوتون قیاسلرک اساسی ، اولرک وجودینک شرطیدر . چونکه شبکه امکان
اولمایان تک حقیقتدر . «دوشونویورم بناء علیه وارم» بر قیاس نتیجه سی دکلسه او حالده
ناصیل وجوده کلشدر ؟ تعبیر آخرله دوشونجه ایله وارلق آراسنده کی رابطه تی ناصیل
بولویوروز ؟ ده قارت ده یورکه «تجربه اثری اولان معلومانده بزدانما بویه یکدیگرینه یابانجی
ایکی «حدی» برلشدیر یوروز . آنجق حواس ایله بیان شی معین محله ، زمانه عائد اولدیغنه
نظراً ممکندر . بز حواس واسطه سیله یابدیغمز تجرب به لری بر نوع حواس فوقنده کی تجرب به من
ایله تفسیر ایده رک کلې ، ضروری معلومات حصوله کلپور . ده قارت حسه مستند اولمایان
بو تجرب به یه حدس «Intuition» ده یور . ده مک که بزده ضروری ارتباطلری وجوده کتیردن
بر اساس بر مبدأ وارکه اونی فوق الحواس *Supra - sensible* بر تجرب به ایله ، یعنی حدسه
بیلپوروز . ایشته بو مبدأ «عقلی» در . «دوشونجه» ایله «وارلق» آراسنده ضروری
رابطه تی تأسیس ایدن اودر . ده قارت عقله بویه بر ربط قوتی ، بر محتوا و کندینه خاص
بر اقتدار عطف ایتمک صورتیله یکی بر راسیونالیزم وجوده کتیره شدی .

ایشته بو بویوک فیلسوف دین ایله علم آراسنده کی مناسبتی ده وضع ایتدیکی بوراسیونالیزم
اساسنه کوره تعیین ایتمک ایسته دی .

ناصیل یکدیگرینه یابانجی اولان «حد» لر آراسنده ارتباط تأمین ایله یین عقل ایسه ،
ناصیل عقل «دوشونویورم بناء علیه وارم» بداهتده «دوشونجه» *Sum* ایله وجود
Cogito، آراسنده کی قطعی نسبتی بولویورسه انسانک اللهه ، اللهک عالمه مناسبتی یینه
اوبولایبیردی ، علمله ، طبیعتله دینی اعتقاد آراسنده کی آهنگ ده بو مناسبتنه استناد
ایده بویه جکدی .

ده قارت عقلک محتواسی تحلیل ایده رک بو نتیجه یه وارمق ایسته دی : مثلاً عقلده «کمال» ،

آل دقلری قوتله مادی علملر کبی اللهه ، مکونانک علت اولاسنه عائد قطعی بر عام تأسیسنه چایشدیله .

مثلاً سپینوزایه کوره عقل بذاته قائم مطلق بر جوهرک وجودینی بدهاثة وضع ایتدیله .
 بو جوهر اللهدر . ماده و روح بو جوهرک صفاتی ، بوتون حادثات اونک کیفیاتیدر .
 شو حالده عالمی اداره ایدن قانون کلیرک مبدأی ، اساسی مادی و روحی خلاصه بوتون عالمی محاط و محتوی اولان بو مطلق جوهر یعنی اللهدر . بونی قبول ایدیجه علم نه صلاحیتله ظاهرأ غیر منتظم کورونن متنوع اشیایی ممکن مرتبه آزانون کلیرله ارجاعه چالیشور ؟
 ذهنک بو جهدی نه ایچون مشروع و دوغری اولابیلور ؟ کبی علمک اساسی ارلان جواب ویرمک آرتیق قولایدی . چونکه اصلاً ، خارجاً وار اولان مطلق ونک بر جوهر ، بناء علیه مطلق بر قانون کلیدر . علمک ارکا دوغری کیتیمی البته مشروعدر .
 کتب مقدسه یه اعتقاد کینجه اول امرده اونلرک تاریخی قیمت و معناسی تعیین ایلمک ، پیغمبرلرک حقیقی نیتلرینی آکلامق ایجاب ایدر . بر کره بونفسیر یا ییلدقدن صوکر آرتیق بو مذهبله اینانوب اینانماق بزم قراریمزه معلق قالیر .

ده قارت ایچون الله دوغری بدن دوغری یه عقلک محتواسندن استدلال ایدیله بیلیر و بر کره استدلال ایدلدکن صوکر بزم بوتون معلوما تمزک دوغری ولی اوکا استناد ایدله بیلیردی .
 سپینوزا ده قارتک علمی الهک وجودیه استناد ایتدیلمک خصوصنده کی تمایلی داها واضح ده تئاقصندن عاری بر صورتده تحقق ایتدیلمک چالیشدی . علمک قانون کلی آرامانی مشروعدی ، چونکه هر شی مطلق بر جوهرک تجلیاتی ، بناء علیه تک کلی بر وجودک ، بر قانونک اثریدی .

لا یبنیجده عینی صورتله علمک دسته کفی اللهده آرادی . فقط سپینوزانک تک بر جوهری یریه نامتناهی « مواند » قبول ایدن بو فیلسوفه کوره الله مونادیر آراسنده کی آهنکی تأمین ایددن ، بوتون امکانلری محتوی اولان وجود مطلقدی . علم یکدی کیردن خارج اولان محسوسات آراسنده کی مناسبتی تحری ایلدیکی حلدله دین اشیانک باطنی ، اصل ذی حیات وار لئقی ، موجودات آراسنده آهنکی ، آیری آیری وار لقلرک متکامل واک ائی برغایه یه ناصل متوجه اولدیغنی بزم قاورام قلمغه یاریم ایلر . بوسایه ده انسان اللهک اثرینه نفوذ ایدر .

سپینوزا ، لا یبنیج بوتون مکوناتی احاطه ایدن بر فلسفه سیستمی ایچنده دین و علم

مناسبتنی تعینه چالیشمشرلردی . بونلره کوره مثبت علمک بولمغه جهد ایتدیکی حقایقک منشاء ای الهمده ایدی . ینه عینی راسیونالیزم اساسنه صادق اولان ، یعنی عقلک بوتون حقیقتلری اورتایه قویاجمغه قانع بولونان دیگر برطاقم متفکرلر بویله مابعدالطبیعی برسیسته می مغلق وقاریشقی بولدیلر . اونلره کوره حقایقی وضع ایده جک اولان عقل منحصرأ منقولاته اینانمخی رد ایدر ، بناء علیه واضح فکر خارجنده و جزئی بولوندیغمز طبیعت فوقنده هیچ برشیده اینانیلاماز . عقل ادیانک اورتیه قویدینی برطاقم اسرار وعقیده لری مطردأ سبب وانکار ایلمکده در . اینانیله بیله جک یالکمز طبیعی ، فلسفی دیندرکه اساسی شوایکی قناعتدن عبارتدر : ۱) صانع کائنات ، دها دوعربیسی معمار عالم اولمق اوزره بر قدرت کلیه ، یعنی اللهه اینانمق . ۲) عدالتک تماماً جاری اولماسنک شرطی بولونان بقای روحه اعتقاد ایلمک . بو قعاعی ترویج ایدهن ده نزمه کوره بو ایکی عقیده نك طبیعی علملرک بولدقلری حقیقتلردن هیچ فرقی یوقدر ، چونکه بو ایکی اعتقاد عقل ایچون دیگر علمی حقیقتلرکی واضح وبدیهیدر . دینک بونک خارجنده اورتیه قومیق ایسته دیکی نبوت ، معجزه ... الخ عقیده لرك هیچ بری معقول اولاماز .

بوصورتله راسیونالیزم دینی اصل بارز اوصافی تشکیل ایدن عناصر تجرید ایده ایده بسیط بر قاج دستورله ارجاع ایتدی . واقعا بو دستورلر منطق چرچیوه ایچنه کیرمکه مساعد اولابیلیردی . فقط بویله مجرد قالدقجه دینک ایفا ایلدیکی وظیفه یی یعنی وجدانلری تطمین ایتک کبی بر خدمتی ایفا ایده مزدی . دیگر جهندن اللهک - خالق اولارمق دکل ولوکه صانع کائنات ، یاخود معمار عالم طرزنده اولسون وجودی ، روحک بقاسی خصوصنده اورتیه قونولان دلیللر علمی بداهتی و بناء علیه قوتی حائز میدی ؟ تنقیده قابلیت بر نظر بو برهانلرک چوق چوروک نقطه لرینی بولاماز میدی ؟

بناء علیه راسیونالیزم دین ایله علم مناسبتنی بو دوعنماتیک و شیئی شکلده آرامقدن اوزاقلاشه رق دینی انفسی اسبابه استناد ایتدیرمک اوزره دیگر بریول آراشدرمغه باشلادی

بویولی قرون جدیدده پاسقال آچمشدی . پاسقال دین ایله علم آره سنده کی مناسبتی ، دها دوعربیسی دینک اساسنی معرفت بشریه نك ، حیاتک ، اعمالک مغلق بولوندینی شرائطه استناد ایتدیریوردی . دوعنماتیک فیلسوفلر اللهک وارلنی حقیقده کی دلائلی شیئی (objectif)

شرائط ایچنده بولغه چالیشیرلرکن بو درین متفکر اونی صرف انسانک معناسیله، حیاتی شرائطنده آرادی. بر کره پاسقال عقل ایله وجدانی آیریوردی. وجدانده بر نوع «عقل» یعنی «ارتباط» و نظام تأسیس ایدن قدرندی. شوقدرکه بو ایکنجی نوع عقل، یعنی وجدان اوقدر سیالدرکه اونک مبادیسی هندسی بر مفکره نك قادروسی ایچنه کیره من. اشیا آراسنده هندسی مناسبتی اکلایان مفکره نك فوقنده بولنان وجدانک موضوعی منطقی تجریدلر دکل دوغریدن دوغری برشأنیت، دوغریدن دوغری به حقیقتدر. اکر بو قدرت اولماسه یدی مفکره اشیا بی اکلابق ایچون قبوله مجبور اوله جنی متعارف لرك مفهوم لرك هپنی اثبات ضرورتنده فالاجقدی. حالبوکه بو قدرت بشریه خارچنده برکت ویرسین که وجدانمز، سوق طبیعمز، خلاصه طبیعتمز مشخص حقیقی دوغریدن دوغری به یعنی حدسه بیلیمک قدرتمنده در. بوانسانک حدسی قدرته قیمت ویرمیه رك ساده جه هندسی دوشونجه به اهمیت ویرمه که قائلانلر تناقضه دوشویورلر. چونکه هندسی مفکره نك استدلال لرك اساسی، خلاصه علمک مناسبتی اولان بر طاقم مفهوم لرك وار که اونلری سوق طبیع لرمز، وجدان لرمز دوغریدن دوغری به اورتیه قویویور: مکان، زمان، حرکت عدد مفهوم لری هپ بر استدلال اثری دکل دوغریدن دوغری به حقیقته تماس ایتمک قدرتمنده بولونان وجدانمز، سوق طبیع لرمزک وجوده کتیر دکاری مفهومدر. ایشته ناصیل مکانده اوچ بعدک بولوندیغنی بیلورسوق الهک وجودینی ده اوله بیلویورز. برنجیسی ناصل بر حدس نتیجه بی ایسه، ایکنجیسی ده اضلال اولونمایان بر وجدانک اوله جه بیلدیگی بر حقیقتدر.

انکلینز فیلسوفی لوق دها پیسیقولوژیک بر اساسدن، یعنی واسطه معرفتمزک تنقیدندن حرکت ایده رك اعتقاده یوریرمه چالیشدی. بو فیلسوف اول امرده فکر لرمزک منشائی آراشدریشدی، بوسایه ده فکر لرك ساحه لرنی و قیمت لرنی تدقیق ایتدی.

لوقک تحریاتی اصل علمه اعتقادی تفریقه منجر اولدی. بر کره غیر قابل رد دلائله استناد ایدن علممز وار، اکر هر هانکی بر قناعتمز بویه بر دلیل استناد ایتیه یورسه اونی مختلف سبیره هپنی ساده جه باطنی بر موافقتله قبول ایدیورز دیمکدر. ایشته بو قناعتلر «معتقدات» در. علم قطعی دلیلاره مستند حقیقتلر اوضع ایتمه دوغری جه ایتمه که برابر حیات عملیه من اکثریا بو «معتقدات» اوزرینه مستندر.

عرف و عادات، اکثریا قارشیدنده بولوندیغمز مسئله نك مظلمیتی، همان عمله کچمک

ضرورتی هر هانگی بر فکر حقیقده بر ترجیح یافتمه ، و بر طرفی قبول ایتمه کی بزی مجبور ایدر . بو تقدیرده او فکر رضا و موافقتمزله وجوده کان بر اعتقاد حالنده در . واقعا بو تقدیرده سببیز بر شیئه اینانمش دکاز . آنجق وجوده کان بر فکر علمی بر استدلالک نتیجه سی ده دکادر . بو حالرده یا احتماله و یا خود بزی ایناندران شهادت و روایته استنادله بر فکری قبول ایش اولورز . مادام که اعمالمزی اداره ایدن اکثر یا بویه « معتقدات » در ، شو حالده دینی علم اولمادینی ، منحصرأ اعتقاد بولوندینی ایچون رد ایده مه یز . چونکه اعمالک بر چوق قسمی ده علمک اساسی اولان مبدألرن حرکت ایده رک وجوده کلمش استدلالره مستند دکادر . اولیررکه بو دینی اعتقادات الهک حقیقی الهامی عد اولونا جق ماهیتده اولسون و معناسی ای آکلاشیلسین .

اساسی دد قارتک قوردینی بوراسیونالیزمک سپینوزا ، مالیزانش ، لاینیجده اولدینی کی شیئی و دوغماتیک شکلیله باسقال ولوق و معقلرینک قبول ایتدیکی انفسی طرزی خارچنده اون سکزنجی عصرده دیگر بر شکلی انکشاف ایتدی . اوده یالکیز واضح و بدیهی اولان فکرلره قیمت و یرمک و بونوع فکرلرک یالکیز مثبت علمده بولونا جفی قبول ایله مک و بونک خارچنده هیچ بر اعتقاده قیمت و یرمه مک اساسنه مستندی . اون سکزنجی عصر فرانسز فیلسوفلرنده بر قسمی ، عینی عصرده آلمان وانکلیز متفکرلرندن بر زمره بواساسه صادق قالدیلر . اونلره کوره علمک ترقیسی یاواش یاواش تریبه و عنعنه نک خلاصه مهم تحسسانک اثری اولان اعتقاداتی تماماً اورتادن قالدیرا جقدر . کونک برنده « علم » حالنده اولمایان هیچ بر قناعت بولونمایا جقدر . بشرک سعادت یالکیز علمدن بکله مک لازمدر ، دوعرو اولان یالکیز واضح فکرلردر . آنجق ذهنه ، وضوحه قیمت و یرن بوفیلسوفلر دینی اعتقاداته تماماً مخاصم برجهه آلدیلر . تنور دوری فیلسوفلری « دهنلن متفکرلرک وصف بارزی ذهنک قدرته و علمه فرط امنیتدی ،

فقط عینی عصرده بعض فیلسوفلر طبیعت بشریه ده اک اساسلی عنصرک عقله ارجاع قابل اولمایان سوق طبیعیلر واحتساس اولدینی فکرینی اورتایه قویدیلر . بو حالده اخلاقک ، دینک ، اعتقاداتک ذهنن باشقه بر اساسی واردی . انکلترده شافستوری طرفندن توخومی آتیلان بوفلسفه مک اک بویوک مدافی ژان ژاق روسو اولمشدی .

احساس وسوق طبیعیلرک طبیعت بشریه نیک الی اساسلی عنصری طمانیسی ده قارت
 ومقبلی طرزنده کی راسیونالیزمی آرتیق خسوفه کوتوریبور، دین ایله علم آراسنده کی
 مناسبتک بستون باشقه بر اساسه استناد اتمسی لزومی میدانه قویوبوردی . معاصر فلسفه
 اوزرینه عظیم تأثیری اولان بوسانتیانالیست فیلسوفلرک آجدینی یولی بوندن صوکررا کی
 بحث کوستره چکدر .

دارالفنون فلسفه تاریخی مدرسی

محمد امین

